

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан
філологічного факультету
проф. Цилипчук С.М.

_____ 2016 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ВСТУП ДО МОВОЗНАВСТВА

галузі знань	03 Гуманітарні науки
спеціальності	035 Філологія
спеціалізації	035.05 Романські мови та літератури (переклад включно)
освітньої-професійної програми	Французька мова та література
факультету	іноземних мов

Кредитно-модульна система
організації навчального процесу

2016 – 2017

Вступ до мовознавства. Робоча програма навчальної дисципліни для студентів першого курсу за спеціальністю 035 Філологія, спеціалізацією 035.05 Романські мови та літератури (переклад включно), факультету іноземних мов. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016, - 10 ст.

Розробники:

Гонтарук Лариса Володимирівна, канд. філол. наук, доц. кафедри загального мовознавства

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри загального мовознавства

Протокол № 1 від "30" серпня 2016 р.

Завідувач кафедрою загального мовознавства _____ (проф. Бацевич Ф.С.)
(підпис)

"30" серпня 2016р.

Протокол № 1 від "30" серпня 2016 р.

© _____, 2016_
© _____, 2016_

©Гонтарук Л.В., 2016
© Львівський національний
університет імені Івана Франка, 2016

1. Опис навчальної дисципліни

(Витяг з робочої програми навчальної дисципліни “Семантика”)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>03Гуманітарні науки</u> (шифр, назва)	Нормативна	
Модулів – 2	Спеціальність <u>035 Філологія</u> (шифр, назва)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2	Спеціалізація 035.05Романські мови та літератури (переклад включно)	1-й	
Курсова робота		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		1-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 16+16 самостійної роботи студента - 58	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції	
		16 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		58 год.	год.
ІНДЗ:			
Вид контролю: іспит			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета:...ознайомити слухачів з 1) найважливішими поняттями мовознавства, 2) дати уявлення про природу та суть мови, 3) познайомити з природою мовного знака, 4) дати студентам основні знання щодо структури, ієрархічності будови мови, а також основних методів її вивчення.

Завдання: – ознайомити студентів із теоретичними положеннями мовознавства:

1. Визначити предмет і об'єкт вивчення мовознавства, проблематику досліджень.
2. Познайомити слухачів із різними поглядами на мову, з різним розумінням її походження та суті.
3. Розглянути структурні рівні мови.
4. Показати зв'язок мовознавства з іншими науками.
5. З'ясувати характер відмінностей між одиницями мовного рівня.
6. Познайомити студентів з історією письма.
7. Розглянути різні класифікації мов світу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: 1) основні проблеми і напрями сучасного мовознавства; 2) сутність системно-структурного підходу до мови; 3) особливості семіотичного аспекту мовознавства; 4) основні проблеми менталінгвістики, особливості співвідношення мови і мислення; 5) сутність дихотомії „мова” і „мислення”; 6) критерії розрізнення фонетики і фонології, специфіку їх проблематики; 7) аспекти вивчення лексики: ономазіологію, семасіологію,

етимологію; 8) основні поняття та категорії граматики, особливості їх вияву у мовах різної будови; 9) основні риси історичного мовознавства; 10) типи класифікації мов світу; 11) історичні та сучасні типи письма;

вміти: 1) розрізняти одиниці різних мовних рівнів у різних контекстних умовах; 2) давати правильні визначення лінгвістичних термінів, передбачених програмою; 3) класифікувати мовні одиниці, застосовуючи різні методи лінгвістики; 4) розпізнавати різні типи мовних знаків; 5) аналізувати звуки мов світу в аспектах акустичному, артикуляційному та функціональному; 6) характеризувати лексичні одиниці різних мов з боку семасіології та ономасіології; 7) визначати особливості граматичної будови різних мов світу; 8) виявляти ізоморфізм мовних рівнів; 9) застосовувати методи лінгвістичних досліджень для аналізу одиниць різних рівнів мови та мовлення; 10) визначати місце мови за генеалогічною та типологічною класифікаціями мов світу.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Вступ до мовознавства як навчальна дисципліна. Природа, сутність, функції та будова мови. Фонетика. Граматика.

Тема 1. Мовознавство як наука.

- 1.1. Об'єкт та предмет дослідження мовознавства. Мовні універсалії.
- 1.2. Коротка історія формування мовознавства
- 1.3. Аспекти та розділи мовознавства
- 1.4. Загальне мовознавство. Об'єкт та предмет дослідження
- 1.5. Галузі мовознавства
- 1.6. Методи дослідження мови
- 1.7. Поняття про синхронію та діахронію
- 1.8. Зв'язок лінгвістики з іншими науками

Тема 2 . Загальні питання мовознавства.

- 2.1 Функції мови
- 2.2. Мова і мовлення.
- 2.3. Мова і мислення. Їхній взаємозв'язок. Типи мислення.
- 2.4. Погляди на мову та її сутність.
- 2.5. Мова як універсальна знакова система. Характеристика мовного знака.
- 2.6. Система та структура мови.
- 2.7. Мовні рівні, одиниці мови та їхні функції.
- 2.8. Типи відношень у структурі мови.

Тема 3 Фонетика і фонологія

- 3.1. Фонетика як розділ мовознавства. Завдання, які вирішує ця дисципліна.
- 3.2. Три аспекти вивчення звука.
- 3.3. Принципи класифікації голосних звуків.
- 3.4. Принципи класифікації приголосних звуків.
- 3.5. Різниця між звуком, фонемою і буквою.
- 4.1. Інтегральні та диференційні ознаки фонем.
- 4.2. Позиції фонем: сильна і слабка.
- 4.3. Інваріант, варіант і варіація фонем.
- 4.4. Типи опозицій фонем.
- 4.5. Фонетичні історичні та синхронні процеси. Фонетичні закони.
- 4.6. Позиційні зміни звуків.
- 4.7. Комбінаторні зміни звуків.
- 4.8. Склад. Теорії, які пояснюють природу складу.
- 4.9. Наголос і його типи.
- 4.10. Інтоніяція.

Тема 4. Граматика. Основні категорії граматики.

- 5.1. Граматика як розділ мовознавства.
- 5.2. План змісту і план вираження у граматиці.
- 5.3. Граматичні категорії.
- 5.4. Граматичні значення.
- 5.5. Граматична форма.
- 5.6. Граматичний спосіб.
- 5.7. Типи граматичних способів.
- 5.8. Лексико-граматичні категорії.

Тема 5. Морфема і словоформа. Словосполучення і речення.

- 6.1. Відмінність між поняттєвими та граматичними категоріями.
- 6.2. Відмінність між граматичним і лексичним значенням.
- 6.3. Поняття про морфему, типи морфем
- 6.4. Частина мови, критерії їх виділення.
- 6.5. Розуміння речення у лінгвістиці.
- 6.6. Типи речень і типи зв'язків у реченні та словосполученні.
- 6.7. Синтагма.
- 6.8. Тема та рема.
- 6.9. Словотвір.

Змістовий модуль 2. Лексикологія. Класифікації мов. Письмо. Закони розвитку мови.

Тема 6. Лексикологія. Семасіологія. Ономасіологія та фразеологія. Структура лексико-семантичного рівня.

- 1.1. Лексикологія як розділ мовознавства. Широке та вузьке розуміння терміна.
- 1.2. Предмет вивчення лексикології. Поняття про лексему.
- 1.3. Термін „слово” в граматиці та лексикології.
- 1.4. Відмінність терміна „слово” від терміна „лексема”.
- 1.5. Поняття та лексичне значення слова.
- 2.1. Елементи семантичної структури слова.
- 2.2. Типи лексичних значень.
- 2.3. Семантичні процеси.
- 2.4. Основні типи переносу значення слова.
- 3.1. Лексико-семантичні та лексико-тематичні групи, семантичне поле.
- 3.2. Внутрішня форма слова. Деєтимологізація, народна етимологія, катахреза.
- 3.3. Лексикалізація. Фразеологізми. Різниця між термінами „лексикалізоване словосполучення” та фразеологізм.
- 3.4. Класифікація фразеологізмів.

Тема 7. Мовна типологія.

- 4.1. Типологічна класифікація мов.
- 4.2. Генеалогічна класифікація мов.
- 4.3. Ареальна класифікація мов.
- 4.4. Функціональна та соціолінгвістична класифікація мов.

Тема 8. Письмо. Закони розвитку мови.

- 5.1. Історія письма, причини його виникнення.
- 5.2. Типи письма.
- 5.3. Фонографія: поскладове та позвукове письмо.
- 5.4. Алфавіти. Їхнє походження та історія функціонування.
- 6.1. Зовнішні закони розвитку мови.
- 6.2. Внутрішні закони розвитку мови.

Разом за змістовим модулем 2	36	6	6			24						
<i>Усього годин</i>	90	16	16			58						
<i>ІНДЗ</i>			-	-		-			-	-	-	
<i>Усього годин</i>												

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Мовознавство як наука.	2
2	Загальні питання мовознавства.	2
3	Фонетика і фонологія. Фонетичні процеси. Історичні та синхронні фонетичні процеси. Позиційні та комбінаторні процеси. Фонетичні одиниці та засоби.	2
4	Грамматика. Основні категорії граматики.	2
5	Морфема і словоформа. Словосполучення і речення.	2
6	Лексикологія. Поняття. Лексичне значення слова. подібності та відмінності. Семасіологія. Ономасіологія та фразеологія. Структура лексико-семантичного рівня.	2
7	Типологічна класифікація мов. Ареальна класифікація мов. Генеалогічна класифікація мов. Функціональна та соціолінгвістична класифікація мов.	2
8	Письмо. Закони розвитку мови.	2

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історія формування мовознавства як науки. Зв'язок лінгвістики з іншими науками. Галузі мовознавства. Методи дослідження мови.	10
2	Функції мови. Погляди на мову та її сутність. Поняття про літературну мову. Специфіка розвитку різних рівнів мовної структури.	10
3	Фізичний аспект. Фізіологічний аспект. Принципи класифікації голосних та приголосних звуків. Поняття фонем в різних фонологічних школах. Фонетичне членування мовленнєвого потоку. Основні теорії складу: експіраторності Р. Стетсона, сонорності О. Есперсена, теорія Л. В. Щерби. Наголос і його види. Інтонація, основні типи. Фонетичний такт (О. О. Потебня).	16
4	Типи граматичних способів. Історична змінність способів і засобів вираження граматичних значень.	8
5	З історії питання про частини мови. Частини мови у різних мовах світу. Типи речень і типи зв'язків у реченні та словосполученні. Предикативність і модальність. Синтагма. Тема та рема. Словотвір.	10
6	Термін „слово”. відмінність слова від фонем, морфем, словосполучення та речення. Причини історичних змін у лексиці.	14

	Історична лексикологія та етимологія. Системні та структурні зв'язки на лексичному рівні. Гіперо-гіпонімія і лексична конверсія. Основні типи переносу значення слова: метафора, метонімія, синекдоха. Поняття лексикографії. Типи словників.	
7	Загальна характеристика мов світу. Порівняльне вивчення мов. Вклад братів Шлегелів та Гумбольдта у створення типологічної класифікації мов. Вклад Боппа, Раска і Востокова у справу становлення порівняльно-історичного методу. Основні методи аналізу мовного матеріалу, які застосовуються у генеалогічній класифікації мов	12
8	Пристосування різних типів письма для передачі звуків у мовах-реципієнтах. Поняття про субстрат, суперстрат, адстрат, мови койне.	10

7. Методи навчання

Пояснення, інструктаж, лекція, бесіда, навчальна дискусія, метод проблемного викладення, репродуктивний метод, практичні заняття із застосуванням перевірок та проведенням короткотермінових контрольних робіт, поточне тестування, усне опитування.

8. Методи контролю

Поточний контроль, який здійснюється у формі усного чи письмового опитування; модульні контрольні роботи, залік, істип.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для екзамену

Поточне тестування та самостійна робота										Підсумковий тест (екзамен)	Сума		
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				Результати практичних					50	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7							
		15				15				20			

Теми змістових модулів.

Тема 1. Мовознавство як наука.

Тема 2. Загальні питання мовознавства.

Тема 3 Фонетика і фонологія. Фонетичні процеси. Фонетичні одиниці та засоби.

Тема 4. Граматика. Основні категорії граматики.

Тема 5. Морфема і словоформа. Словосполучення і речення.

Тема 6. Лексикологія. Семасіологія. Ономасіологія та фразеологія. Структура лексико-семантичного рівня.

Тема 7. Мовна типологія.

Тема 8. Письмо. Закони розвитку мови.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
81-89	B	добре	
71-80	C		
61-70	D	задовільно	
51-60	E		
21-50	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-20	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Навчальна програма дисципліни «Вступ до мовознавства».
2. Робоча програма дисципліни «Вступ до мовознавства».
3. Комплект екзаменаційних білетів.
4. Методичний посібник зі «Вступу до мовознавства».
5. Комплект завдань для модульних контрольних робіт.
6. Збірник тестів зі «Вступу до мовознавства».
7. Інформаційні ресурси Інтернет.

14. Рекомендована література

Базова

4. 1. Білецький А.О. Про мову й мовознавство.

14. Рекомендована література

Базова

1. Білецький А.О. Про мову й мовознавство. — К., 1996.
2. Бондарко Л.В., Вербицкая Л.А., Гордина М.В. Основы общей фонетики. — СПб., 1991.
3. Будагов Р.А. Введение в науку о языке. — М., 1965.
4. Булаховский Л.А. Введение в языкознание. — М., 1954.
5. Булаховський Л.А. Нариси з загального мовознавства. — К., 1959.
6. Введение в языкознание. Хрестоматия. — М., 2000.
7. Головин Б.Н. Введение в языкознание. — М., 1983.
8. Донець Л.С, Мацько Л.І. Вступ до мовознавства: Практикум. — К., 1989.
9. Дорошенко СІ., Дудик П.С Вступ до мовознавства. — К., 1974.
10. Зиндер Л.Р. Общая фонетика. — М., 1979.
11. Калиновий М.Я. Вступ до мовознавства. — К.— Львів, 1947.
12. Камчатнов А.М., Николина М.А. Введение в языкознание. — М., 1999.
13. Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства. — К.— Одеса, 1991.
14. Касевич В.Б. Элементы общей лингвистики. — М., 1977.

15. Кодухов В.И. Введение в языкознание. — М., 1987.
16. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства. — К., 2000.
17. Кочергина В.А. Введение в языковедение. — М., 1991.
18. Лайонз Дж. Введение в теоретическую лингвистику. — М., 1978.
19. Маслов Ю.С. Введение в языкознание. — М., 1987.
20. Матусевич М.И. Введение в общую фонетику. — Л., 1959.
21. Норман Б.Ю. Сборник задач по введению в языкознание: Учебное пособие. — Минск, 1989.
22. Норман Б.Ю., Павленко Н.А. Введение в языкознание: Хрестоматия. — Минск, 1977.
23. Перетрухин В.Н. Введение в языкознание. — Воронеж, 1972.
24. Плузьян В.А. Почему языки так разные. — М., 1996.
25. Потапенко О.І. Цікаве мовознавство. — Біла Церква, 1996.
26. Реформатский А.А. Введение в языковедение. — М., 1996.
27. Рождественский Ю.В. Введение в общую филологию. — М., 1979.
28. Росетті А. Вступ до фонетики. — К., 1974.
29. Скалзуб Л.Г. Вступ до мовознавства / Скорочений конспект лекцій. — Ч. 1. — К., 1971; Ч. 2. — К., 1973.
30. Степанов Ю.С. Основы общего языкознания. — М., 1975.
31. Ющук І.П. Вступ до мовознавства. — К., 2000.

Допоміжна

1. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. — М., 1969.
2. Вахек Й. Лингвистический словарь Пражской лингвистической школы. — М., 1964.
3. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. — К., 1985.
4. Доленко М.Т. Вступ до мовознавства: Збірник вправ і завдань. — К., 1975.
5. Кротевич Є.В., Родзевич Н.С. Словник лінгвістичних термінів. — К., 1957.
6. Кубрякова Е.С., Демьянков В.З., Панкрец Ю.Г., Лузина Л.Г. Краткий словарь когнитивных терминов. — М., 1996.
7. Левицький Ю.-М. Мови світу: Енциклопедичний довідник. — Львів, 1998.
8. Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В.Н. Ярцева. — М., 1990.
9. Марузо Ж. Словарь лингвистических терминов. — М., 1960.

15. Інформаційні ресурси

1. https://www.academia.edu/7256135/%D0%9A%D0%BE%D1%87%D0%B5%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%9C%D0%9F._%D0%92%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0
2. https://pidruchniki.com/1222090548043/dokumentoznavstvo/vstup_do_movoznavstva